

УДК 347.1:347.919.8

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.1.43>

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ

Парасюк В.М.,*кандидат юридичних наук, доцент,**доцент кафедри загальноправових дисциплін**Львівського державного університету внутрішніх справ**ORCID: 0000-0002-8195-7597*

Парасюк В.М. Цивільно-правовий захист честі, гідності та ділової репутації.

У статті здійснено комплексний аналіз правової природи честі, гідності та ділової репутації як немайнових благ, що охороняються цивільним законодавством України. Автор приділяє увагу визначенню змісту цих категорій, їх правовому значенню та місцю в системі особистих немайнових прав громадян і юридичних осіб. Розкрито особливості співвідношення понять «честь», «гідність» та «ділова репутація», визначено їхні спільні риси та відмінності з позицій сучасної цивілістичної доктрини та судової практики.

Окрема увага зосереджена на способах захисту цих прав відповідно до Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) та інших нормативних актів. Детально досліджено судову практику застосування механізмів захисту, зокрема такого поширеного способу, як спростування недостовірної чи принизливої інформації, поширеної в засобах масової інформації або інших формах комунікації. Проаналізовано проблематику визначення недостовірності відомостей, співвідношення права на свободу слова та права на захист честі й гідності, а також питання відшкодування моральної шкоди.

Автор акцентує увагу на актуальності теми у зв'язку з розвитком інформаційного суспільства та зростанням кількості спорів, пов'язаних із поширенням ганебної інформації в мережі Інтернет. Наголошено на необхідності вдосконалення законодавчих механізмів та вироблення єдиної судової практики для забезпечення ефективного захисту особистих немайнових прав.

Додатково у статті розглянуто закордонний досвід захисту честі, гідності та репутації, а також вплив практики Європейського суду з прав людини на формування українського правозастосування у цій сфері. Підкреслено значення інтеграції європейських стандартів у національну правову систему, що сприяє більш ефективному балансу між правом особи на захист немайнових благ та свободою вираження поглядів.

Узагальнюючи проведені дослідження, у статті сформульовано висновки щодо необхідності системного підходу до розуміння та реалізації права на честь, гідність і ділову репутацію в сучасних умовах. Автор пропонує напрями удосконалення цивільного законодавства та правозастосовної практики, серед яких – поєднання чіткого правового регулювання, належної судової практики та врахування міжнародних стандартів, уточнення критеріїв оцінки достовірності поширеної інформації, підвищення ефективності механізмів відшкодування моральної шкоди, а також розвиток правової культури суспільства в частині відповідального користування свободою слова.

Ключові слова: цивільне право, особисті немайнові права, честь, гідність, ділова репутація, захист прав, спростування недостовірної інформації, моральна шкода, судова практика, Європейський суд з прав людини.

Parasiuk V.M. Civil-legal protection of honor, dignity and business reputation.

The article provides a comprehensive analysis of the legal nature of honor, dignity and business reputation as non-property goods protected by the civil legislation of Ukraine. The author pays attention to determining the content of these categories, their legal meaning and place in the system of personal non-property rights of citizens and legal entities. The peculiarities of the correlation of the concepts of «honor», «dignity» and «business reputation» are revealed, their common features and differences are determined from the standpoint of modern civil doctrine and judicial practice. Particular attention is paid to the methods of protecting these rights in accordance with the Civil Code of Ukraine (hereinafter referred to as the Civil Code of Ukraine) and other regulatory acts. The judicial practice of applying protection mechanisms, in particular such a widespread method as refuting unreliable or humiliating information disseminated in the mass media or other forms of communication, is studied in detail. The issues of determining the unreliability of information, the relationship between the right to freedom of speech and the right to protection of honor and dignity, as well as the issue of compensation for moral damage are analyzed.

The author focuses on the relevance of the topic in connection with the development of the information society and the increase in the number of disputes related to the spread of defamatory information on the Internet. The need to improve legislative mechanisms and develop a unified judicial practice to ensure effective protection of personal non-property rights is emphasized.

Additionally, the article considers foreign experience in protecting honor, dignity and reputation, as well as the influence of the practice of the European Court of Human Rights on the formation of Ukrainian law enforcement in this area. The importance of integrating European standards into the national legal system is emphasized, which contributes to a more effective balance between the right of an individual to protection of non-property benefits and freedom of expression.

Summarizing the research conducted, the article formulates conclusions regarding the need for a systematic approach to understanding and implementing the right to honor, dignity and business reputation in modern conditions. The author suggests directions for improving civil legislation and law enforcement practice, including a combination of clear legal regulation, good judicial practice and consideration of international standards, clarification of criteria for assessing the reliability of disseminated information, increasing the effectiveness of mechanisms for compensating for moral damage, as well as the development of the legal culture of society in terms of the responsible use of freedom of speech.

Key words: civil law, personal non-property rights, honor, dignity, business reputation, protection of rights, refutation of false information, moral damage, case law, European Court of Human Rights.

Постановка питання. У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства особливого значення набуває проблема забезпечення належного цивільно-правового захисту честі, гідності та ділової репутації фізичних та юридичних осіб. Поширення інформації за допомогою засобів масової комунікації, зокрема мережі Інтернет, значно збільшило кількість випадків посягання на особисті немайнові права, що, у свою чергу, зумовлює актуальність дослідження ефективності існуючих правових механізмів їх захисту. Постає потреба у ґрунтовному аналізі правової природи зазначених категорій, визначенні їх спільних та відмінних рис, а також у з'ясуванні оптимальних способів судового та позасудового захисту від поширення недостовірної чи принизливої інформації.

Метою статті є комплексне дослідження цивільно-правових засобів захисту честі, гідності та ділової репутації фізичних і юридичних осіб в Україні, виявлення особливостей їх правової природи та співвідношення, а також аналіз ефективності наявних способів судового та позасудового захисту від поширення недостовірної чи принизливої інформації.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика цивільно-правового захисту честі, гідності та ділової репутації достатньо широко висвітлена у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі. Українські дослідники акцентують увагу на правовій природі цих немайнових благ, їх співвідношенні з конституційними правами та свободами, а також на особливостях судового захисту. Значна увага приділяється питанням компенсації моральної шкоди та практиці застосування норм ЦК України.

Серед українських науковців значний внесок у розробку даної проблематики здійснили В.І. Борисова та І.В. Спасибо-Фатеева, які досліджували правову природу особистих немайнових прав та їх місце в системі цивільного законодавства. Р.О. Стефанчук у своїй монографії «Захист честі, гідності та репутації в цивільному праві» приділив увагу розкриттю поняття честі, гідності та репутації як філософських категорій та особистих немайнових благ, аналізу права на честь, гідність та репутацію і права на їх захист. У працях О.В. Дзери та Н.С. Кузнєцової акцентовано увагу на розвитку цивільного законодавства у сфері охорони немайнових благ. Ю.С. Червоний та В.А. Котюк розглядали питання компенсації моральної шкоди, що є одним із ключових способів відновлення порушених прав. Сучасні дослідники, зокрема Д.В. Гринь, аналізують специфіку захисту честі та ділової репутації в умовах поширення інформації в Інтернеті.

Таким чином, сучасна наукова думка охоплює як теоретико-правові, так і прикладні аспекти захисту честі, гідності та ділової репутації, однак питання єдиних критеріїв оцінки моральної шкоди та правового регулювання у цифровому середовищі залишаються дискусійними.

Виклад основного матеріалу. Актуальність проблеми захисту честі, гідності та ділової репутації істотно зростає в умовах розвитку інформаційного суспільства, де ключовим середовищем поширення відомостей є мережа Інтернет. Цифрові технології та соціальні медіа створюють нові можливості для комунікації, проте водночас породжують значні ризики для особистих немайнових благ, оскільки інформація в електронному просторі поширюється миттєво, набуває широкого розголосу та часто залишається доступною тривалий час. Зростання кількості судових спорів, пов'язаних із поширенням ганебної, недостовірної чи принизливої інформації в Інтернеті, підтверджує необхідність удосконалення правових механізмів захисту, забезпечення ефективного балансу між

свободою слова та охороною особистих прав. У цьому контексті особливого значення набуває формування сталої судової практики та адаптація національного законодавства до нових викликів інформаційної доби.

Нематеріальні блага та немайнові права, подібно до інших цивільних прав, підпорядковуються загальним правовим принципам і нормам. Вони є важливою частиною правової системи, оскільки забезпечують захист нематеріальних інтересів особи – її честі, гідності, ділової репутації, особистої недоторканності та приватного життя. Якщо особа наділена певним правом, воно може бути порушене іншими суб'єктами, що створює потенційні конфлікти та загрози для її немайнових благ.

У зв'язку з цим виникає необхідність у спеціальних механізмах правового захисту, які забезпечують відновлення порушених прав та запобігання їхньому подальшому порушенню. Захист нематеріальних благ має свою специфіку: на відміну від майнових прав, він не завжди пов'язаний із матеріальною вигодою, а часто передбачає відновлення репутації, спростування недостовірної інформації, компенсацію моральної шкоди та застосування судових або позасудових заходів впливу.

Згідно українського законодавства, цивільно-правовий захист – це закріплене за особою (носієм цивільного права) право відновлювати порушені цивільні права, майнове становище та інші інтереси, застосовуючи визначені законом способи захисту, головною метою яких є відновлення попереднього стану або компенсація завданої шкоди.

Дане визначення цивільно-правового захисту, відповідає положенням ст. 16 ЦК України. Згідно з частиною 1 цієї статті кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу. Частина 2 даної статті передбачає, що способами захисту цивільних прав та інтересів можуть бути: 1) визнання права; 2) визнання правочину недійсним; 3) припинення дії, яка порушує право; 4) відновлення становища, яке існувало до порушення; 5) примусове виконання обов'язку в натурі; 6) зміна правовідношення; 7) припинення правовідношення; 8) відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди; 9) відшкодування моральної (немайнової) шкоди; 10) визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб [1].

Із загальних способів захисту цивільних прав та інтересів найчастіше застосовуються такі способи як відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди (п. 8 ч. 2 ст. 16 ЦК України) та відшкодування моральної шкоди (п. 9 ч. 2 ст. 16 ЦК України). Один із основних способів захисту немайнових прав – право на грошову компенсацію моральної шкоди, завданої втручанням у такі немайнові блага (ст. 280 ЦК України). Саме вибір способу захисту належить позивачу.

Так, глава 82 ЦК України регламентує питання відшкодування шкоди, яка включає як майнову, так і немайнову шкоду, завдану внаслідок порушення особистих немайнових благ, таких як життя та здоров'я. Це означає, що особа, яка зазнала шкоди, має право на відшкодування реальних збитків (наприклад, витрат на лікування, втраченого заробітку) та упущеної вигоди (неотриманих доходів), а також на відшкодування моральної шкоди [1].

Що стосується спеціальних способів захисту честі, гідності та ділової репутації то визначальними насамперед також є норми ЦК України та судової практики. Вони спрямовані на відновлення порушеного немайнового блага та нейтралізацію негативних наслідків поширення недостовірної інформації. До таких способів належать:

- ✓ спростування недостовірної інформації – обов'язок особи, яка поширила неправдиві відомості, офіційно їх спростувати у тій же формі та тим самим способом, яким вони були поширені (ст. 277 ЦК України);

- ✓ право на відповідь (право на репліку) – надання особі можливості опублікувати власне пояснення чи коментар з метою відновлення об'єктивної картини у суспільстві (ч. 1 ст. 277 ЦК України);

- ✓ видалення або заборона поширення недостовірної інформації – зобов'язання власників ЗМІ, інтернет-ресурсів чи інших платформ видалити неправдиві дані або обмежити доступ до них;

- ✓ вилучення матеріалів, що порушують права – вилучення друкованої продукції, аудіо- чи відеозаписів, інших носіїв інформації, які містять недостовірні чи принизливі дані;

- ✓ заборона поширення інформації в майбутньому – превентивний захід, що полягає у забороні відповідачу вчиняти аналогічні дії надалі.

Відповідно до постанови Верховного Суду від 10 жовтня 2018 року у справі № 757/8834/16-ц (провадження № 61-14698св18) тлумачення статті 277 ЦК України свідчить, що позов про спростування недостовірної інформації підлягає задоволенню за такої сукупності умов: поширення інформації, тобто доведення її до відома хоча б одній особі в будь-який спосіб; поширена інформація стосується певної фізичної чи юридичної особи, тобто позивача; поширення недостовірної інформації, тобто такої, яка не відповідає дійсності; поширення інформації, що порушує особисті немай-

нові права; врахування положень статті 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини щодо її застосування. Європейський суд з прав людини зауважив, що у справах про захист честі, гідності та ділової репутації фізичні особи мають право вимагати спростування відомостей, які не відповідають дійсності та принижують їхню честь і гідність, та відшкодування завданої шкоди. Обидва заходи було застосовано у справі заявників. Проте на додаток до них суди зобов'язали другого заявника опублікувати в газеті офіційне вибачення. Суд зазначає, що такий захід безпосередньо не передбачено в національному законодавстві. Як видно з відповідної національної судової практики, хоча й пізнішої за події, які розглядаються, установлення зобов'язання просити вибачення у справах про захист честі, гідності та ділової репутації може суперечити конституційній гарантії свободи вираження поглядів. За цих обставин Суд доходить висновку, що зобов'язання судом другого заявника просити вибачення не було встановлене законом і, відповідно, у цьому відношенні було порушення статті 10 Конвенції (EDITORIAL BOARD OF PRAVOYE DELO AND SHTEKEL v. UKRAINE, № 33014/05, §§ 54, 58, 59, ЄСПЛ, від 5 травня 2011 року) [2].

Нематеріальні блага та особисті немайнові права є невід'ємною складовою правової системи, оскільки забезпечують охорону честі, гідності, ділової репутації, приватного життя та інших немайнових інтересів особи. Характерною ознакою цивільно-правових засобів їх захисту є незалежність від вини порушника, що передбачає можливість відновлення порушеного права за будь-яких обставин. Цивільно-правовий захист спрямований не лише на відшкодування матеріальних збитків та компенсацію моральної шкоди, а й на превенцію майбутніх порушень нематеріальних благ.

Реалізація захисту нематеріальних благ можлива у будь-якій формі та способом, який не суперечить сутності охоронюваного права, зокрема шляхом припинення дій, що порушують право, визнання права або відшкодування моральної шкоди. Вибір конкретних способів та підстав захисту визначається залежно від суб'єкта права – фізичної чи юридичної особи – та специфіки порушеного нематеріального блага.

Рішення про використання способів захисту особистих нематеріальних благ належить виключно волі носія права, включаючи визначення конкретних методів захисту. Водночас реалізовувати та захищати нематеріальні блага можуть і треті особи, якщо це передбачено законом або уповноважено самим носієм, за умови, що такі дії не суперечать суті охоронюваного блага. Крім того, особисті немайнові права та нематеріальні блага можуть здійснювати та захищати інші зацікавлені особи, включаючи спадкоємців, за наявності у них юридично значимого інтересу.

Таким чином, цивільно-правовий захист нематеріальних благ виконує комплексну функцію: відновлює порушені права, компенсує моральну шкоду та запобігає майбутнім порушенням, забезпечуючи захист особистих немайнових інтересів у гармонії з принципами цивільного права та правової системи загалом.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 268 ЦК України позовна давність не поширюється на вимоги, що впливають із порушення особистих немайнових прав, за винятком випадків, встановлених законом [1]. Це означає, що особа може вимагати захисту своїх немайнових прав незалежно від часу, що минув з моменту порушення.

Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року у ст. 1 зазначає, що всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства [3].

Згідно ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [4].

Попри те, що в останні роки все частіше обговорюється захист особистих немайнових прав, а в медіапросторі з'являються численні публікації про резонансні судові процеси проти телекомпаній та інших засобів масової інформації, українське законодавство у цій сфері досі містить певні прогалини та потребує подальшого уточнення та вдосконалення.

З правової точки зору, «честь», «гідність» та «ділова репутація» розглядаються як немайнові блага, охоронювані цивільним законодавством України. Вони є суб'єктивними правами особи, реалізація та захист яких спрямовані на забезпечення поваги до її особистості, недопущення приниження та шкоди репутації. ЦК України та інші нормативно-правові акти передбачають конкретні способи захисту цих прав, включно зі спростуванням недостовірної інформації, відновленням порушеного стану, компенсацією моральної шкоди та іншими заходами, що дозволяють відновити порушені нематеріальні інтереси особи.

Правове значення цих категорій полягає також у тому, що вони встановлюють межі допустимої критики, забезпечують баланс між свободою слова та правом на захист особистих немайнових благ, а їх порушення може призводити до цивільно-правової відповідальності порушника. Визнан-

ня та охорона цих немайнових благ сприяє формуванню правової культури, підтримці соціальної справедливості та зміцненню правової держави.

Так, чинне цивільне законодавство України не містить законодавчого визначення понять «честь», «гідність» та «ділова репутація», розглядаючи їх як морально-етичні категорії та особисті немайнові права, а не як юридичні терміни з чіткими визначеннями в кодексі. Їх зміст розкривається в судовій практиці та інших нормативних актах, зокрема, у Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» від 27 лютого 2009 року № 1 гідність – це визнання цінностей кожної фізичної особи як унікальної біопсихосоціальної цінності; честь – позитивна соціальна оцінка особи у очах оточуючих, яка ґрунтується на відповідності її діянь загальноприйнятим уявленням про добро і зло; ділова репутація фізичної особи – набута особою суспільна оцінка її ділових і професійних якостей при виконанні нею трудових, службових, громадських чи інших обов'язків [5].

У науковому колі існує неоднозначність у трактуванні понять, таких як «гідність», «честь» та «ділова репутація», що ускладнює їх застосування у судовій практиці.

М. Братасюк у своїх дослідженнях відносить до складових елементів гідності такі права, як: право на життя, честь, безпеку, свободу думки та слова, вільне вираження власних поглядів і переконань, свободу пересування та вибору місця проживання, право на свободу світогляду і віросповідання, а також право на об'єднання [6]. У свою чергу, С. Вдовіченко та В. Кампо запропонували три основні концепції права на людську гідність. По-перше, нормативно-позитивістську, відповідно до якої людська гідність розглядається як формально визнане право, що гарантується правовим захистом. По-друге, соціолого-позитивістську, яка виходить із того, що право на гідність може бути закріплене у ненормативних джерелах, зокрема у судовій практиці, і підлягає захисту шляхом правозастосування, причому сам факт його порушення є достатньою підставою для вжиття заходів захисту. По-третє, природно-правову, яка розглядає право на людську гідність як моральний імператив, що має надпозитивне, аксіологічне значення [7].

В свою чергу О. Гришук розглядає гідність людини ще й як багатоаспектну цінність, яка глибоко проникла у зміст права [8].

І. Саприкіна під честю розглядає особисте немайнове благо, яке є, по суті позитивною соціальною інформацією про особу, що ґрунтується на уявленнях про добро і зло, усталених в суспільстві, і усвідомлюється самою особою. Честь виступає як сукупність найвищих морально-етичних принципів особистості та як благо, яке дає право на повагу, пошану і визнання людини в суспільстві. Гідність – це особисте немайнове благо, яке є інформацією про цінність кожної особи, визнану у суспільстві [9, с. 4].

Що стосується ділової репутації то уваги заслуговує поняття зазначене в юридичній енциклопедії за редакцією Ю. Шемшученка, де остання розглядається як оцінка діяльності юридичної або фізичної особи – суб'єктів підприємницької діяльності, яка ґрунтується на висновках про ділові й моральні якості цих суб'єктів, дотримання ними вимог законодавства (законослухняність) і належне виконання договірних та інших зобов'язань перед діловими партнерами та споживачами [10].

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» ділова репутація – відомості, зібрані Національним банком України, про відповідність діяльності юридичної або фізичної особи, у тому числі керівників юридичної особи та власників істотної участі у такій юридичній особі, вимогам закону, діловій практиці та професійній етиці, а також відомості про порядність, професійні та управлінські здібності фізичної особи [11].

У сучасному цивільному праві України відсутні чіткі законодавчі дефініції понять «честь», «гідність» та «ділова репутація», що зумовлює різноманітність їх тлумачень у науковій літературі та судовій практиці. Ці категорії розглядаються як морально-етичні та аксіологічні цінності, які водночас є об'єктами правового захисту. Науковці пропонують різні концепції права на гідність – від нормативно-позитивістської до природно-правової, що підкреслює її багатогранний характер. Честь і гідність визначаються як особисті немайнові блага, пов'язані з оцінкою особи в суспільстві, тоді як ділова репутація відображає професійні та моральні якості суб'єкта, що підтверджується також спеціальними законодавчими нормами, зокрема у сфері банківської діяльності. Таким чином, правове значення цих категорій полягає у гарантуванні визнання та захисту соціального статусу й індивідуальної цінності особи.

Закордонний досвід захисту честі, гідності та репутації свідчить про те, що в демократичних правових системах ці цінності визнаються фундаментальними правами людини та перебувають у тісному взаємозв'язку зі свободою слова. У більшості європейських країн, зокрема Німеччині, Франції, Великій Британії, діє розвинена судова практика щодо відшкодування шкоди, завданої поширенням неправдивих чи принизливих відомостей, а також застосовуються механізми спро-

стування та припинення порушень. Водночас пріоритет надається пошуку балансу між свободою вираження поглядів і захистом немайнових благ особи.

Аналіз європейського законодавства дозволяє нам стверджувати, що визначальними принципами судового розгляду, у тому числі справ про захист честі, гідності та ділової репутації) є: справедливості судового розгляду; законності функціонування судових органів; доступності правосуддя; незалежності, неупередженості та компетентності суддів; розгляду справи у розумні строки; правової певності [12].

Важливим орієнтиром для національних правових систем, у тому числі й України, є практика Європейського суду з прав людини. У рішеннях *Lingens v. Austria* (1986), *Castells v. Spain* (1992), *Steel and Morris v. the United Kingdom* (2005) та ряді інших ЄСПЛ сформулював підхід, згідно з яким свобода вираження поглядів (ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод) може бути обмежена з метою захисту репутації та прав інших осіб, але таке обмеження має бути необхідним і пропорційним у демократичному суспільстві. Суд послідовно наголошує на особливій ролі свободи слова у питаннях, що становлять суспільний інтерес, водночас визнаючи недопустимість поширення завідомо неправдивих фактів чи образливих тверджень.

Українські суди дедалі активніше посиляються на практику ЄСПЛ, що сприяє формуванню європейських стандартів у сфері захисту честі, гідності та ділової репутації. Зокрема, правозастосування в Україні набуває рис більшої диференційованості: відмежовується критика від поширення недостовірних фактів, враховується суспільна значимість інформації та статус особи (наприклад, публічні діячі повинні мати вищий рівень толерантності до критики). Це свідчить про поступове впровадження міжнародних стандартів у національну практику та наближення українського правопорядку до європейської моделі захисту немайнових благ.

Висновки. Загалом, честь, гідність та ділова репутація належать до фундаментальних немайнових благ, що визнаються і охороняються як національним, так і міжнародним правом. Вони не мають чітких законодавчих дефініцій у ЦК України, проте їхній зміст формується через судову практику, наукові підходи та міжнародні стандарти. В умовах розвитку інформаційного суспільства актуальність захисту цих благ суттєво зростає, зокрема через поширення неправдивої чи прилизливої інформації в мережі Інтернет, що стає джерелом численних спорів.

Закордонний досвід і практика Європейського суду з прав людини вимагають від національних правопорядків балансування між правом на свободу слова та правом на захист репутації. Для України ця практика має ключове значення, оскільки забезпечує гармонізацію національного правозастосування з європейськими стандартами. Суди дедалі частіше враховують статус особи, характер поширеної інформації та суспільну значимість висловлювань, що сприяє підвищенню якості судового захисту.

Таким чином, ефективний захист честі, гідності та ділової репутації в Україні потребує поєднання чіткого правового регулювання, належної судової практики та врахування міжнародних стандартів. Це є необхідною умовою формування демократичного правопорядку, заснованого на повазі до особистості та забезпеченні балансу між особистими і суспільними інтересами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Постанова Верховного Суду від 10 жовтня 2018 року у справі № 757/8834/16-ц (провадження № 61-14698св18). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77089316>.
3. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
4. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
5. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: Постанова Пленуму Верховного суду України від 27 лютого 2009 року № 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09.
6. Братасюк М. Г. Гідність як онтологічна основа правового статусу людини. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». 2014. № 5. Т. 3. С. 318-319.
7. Вдовіченко С., Кампо В. Право на людську гідність: українська теорія і практика у контексті європейського досвіду. *Вісник Конституційного Суду України*. 2012. № 4. С. 55-62.
8. Грищук О. В. Людська гідність у праві: філософський аспект: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.12 / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2008. 36 с.
9. Саприкіна І.В. Захист честі, гідності, ділової репутації фізичної особи за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2006. 23 с.

10. Нагребельний В.П. Ділова репутація. Юридична енциклопедія: в 6 т.; редкол. Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К. Українська енциклопедія. 1998. Т. 2: Д-Й. 1999. С. 744.
11. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07 грудня 2000 року. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
12. Пендюра М.М. Європейська практика судового захисту честі, гідності людини та громадянина. Практика Європейського суду з прав людини як джерело національного права: матеріали круглого столу (м. Дніпро, 24 листоп. 2017 р.); уклад.: д-р юрид. наук, доц. А.М. Кучук; канд. юрид. наук, доц. О.О. Орлова. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. С. 37–40.